לשון און לעבן

חודש־זשורנאל פאר ליטעראטור, טעאטער, קונסט און קולטור

נומער 1 (העפט 433) ניין און צוואנציקסטן יאר יאנואר 1968 לאנדאן

אינהאלט:

1968 — דאס 25׳סטע יאר פון ווארשעווער געטא אויפשטאנט, 3 סטראפעס
געצייטיקטע גראמע פון א גלות־ייד ..... ** 1
דער דיכטער (דערציילונג) ..... סאמערסעט מאהם 10
אונזער זקן (ליד) ..... עלע זילבערג 14
די אכטע פרינצעסין (המארעסקע) ..... משה בעקערמאן 15
דער נאמען (ליד) ..... יוסף לעפטאוויטש 17
די מלינא (פראזע) ..... א. נ. שטענצל 17
דעם כעלעמער חקרנס חכמה (עסיי) ..... י. ריכטיגער 26
יידישע טיפן אין אמאליקן לאנדאן ..... ה. בענקוויטש 30
די לעצטע רויז (ליד) ..... שמואל ווהייט 32
א בחור׳ס ניגון (ליד) ..... דוד בערמאן 32
פרינץ ראובני (רעצענזיע) ..... עלען ווינאגראד 33
לאנדאנער קולטור ידיעות
יידיש־ליטעראַרישע שבת נאכמיטאגס

וויכטיק צו וויסן

די עפנטלעכע ביבליאטעקן אין בארנעט („בארנעט פאבליק לייברעריס"), צפון לאנדאן, האבן איצט א סעריע פון אן ערך הונדערט יידישע ביכער אויף די פאליצעס אין זייער צענטראלער ביבליאטעק, דהי בארראוס, הענדאן. מיר צווייפלען נישט, אז אויב די יידישע עפנטלעכקייט וועט ארויסווייזן דעם געהעריקן אינטערעס, וועט מען פיל פארגרעסערן אט די סעריע יידישע ביכער.

יידיש ליטעראַרישע שבת נאכמיטאגס

(בערנארד באראן סעטלמענט, בערנער סטר. 33, א.1. שבת, 3 א זייגער)

שבת, דעם 9׳טן פעברואר — א שבת־שירה־פראגראם — סעם גאלדבערג און עלען ווינאגראד זינגען יידישע פאלקס לידער.

שבת, דעם 16׳טן — י. א. ליסקי דערציילן זיינע איינדרוקן פון ישראל.

שבת, דעם 29׳סטן — יעקב ריכטיגער: משנכנס אדר מרבין בשמחה.

שבת, דעם 23׳סטן — סעם לעף: די פאליטישע סיטואציע אין דער וועלט.

אבאנאמענט־פרייז: 26— שילינג פאר א יאר

אין אויסלאנד: 8— דאלאר א יאר

רעדאַקטירט פון א. נ. שטענצל

פרייז 2 שילינג

Published and Edited by A. N. Stencl, 17 *Delamare Bldgs., Collingwood Street, London, E.1, and printed in England by The Narod Press, 129-131 Cavell Street, London, E.1*

ווען איך האב מיט יארן שפעטער נאכאמאל באזוכט דאס דאזיקע פרימי־טיווע לאנד, האב איך זיך דערוואוסט, אז די קעניגין האט נאך, גאט צו דאנקען, איר קאפ אויף די פלייצעס; זי איז נאך פיל שענער און פריילעכער ווי פריער, און די שמחה אין קעניגלעכן הויף איז אין־לשער. אזוי ווי מען ווייסט נישט פארוואס זי האט געהאט צוערשט אכט פרינצעסינס, אזוי ווייסט מען נישט פארוואס זי האט געהאט זיבן פרינצן ביז איצט.

און די קעניגין איז נאך אלץ אזוי גראציעז, אזוי רייצנד און דער קעניג איז אזוי שטארק פארליבט אין איר, אז איך האב געגומען צווייפלען אין ציוויליזאציע, וואס דראפעט זיך צו דער לבנה און צו די טיפענישן פון די ימים, וואס זענען אזוי רייך אין גאלד און אזוי ארום אין גייסט; וואס זייער סופערמאניק פליען ברענגט זיי נענטער צום אפרונט, אז איך בין מקנא דאס פרימיטיווע לאנד מיטן נאמען „ליבע־איבער־אלעס״.

יוסף לעפטוויטש

דער נאמען

א נאמען האט דעם רוח פון באשאף.
רופט מען מיין נאמען, ענטפער איך דארויף,
ווי שמואל האט געענטפערט גאטס רוף.

א מלאך האלט דעם נאמען באהאלטן,
ווי דער מלאך וואס האט זיך ביי מנוח געמאלדן,
אבער א מענש טראגט זיין נאמען הויך.
דער מלאך האט געוווסט ווער ס'איז מנוח.

ביז אדם האט דעם לייב א נאמען געגעבן,
זענען אויף דער וועלט ניט געווען קיין לייבן,
אלץ האט אדם מיטן נאמען גערופן —
און מיטען נאמן האט ער אלע געשאפן.

א. נ. שטענצל

די מלינה

אין א יידיש רעסטאראנדל אויף דער שענהויזער־שטראסע, אין קאפע אויפן האגישן־מארק איז תמיד דא די געפאר — אבלאווע: געפעלשטע קופאנס, דאלארן, עמיגראנטן אן פעסער... פאליציאנטן שטייען ביי די ארויסגאנגטירן; און דרויסן אין א הינטערגעסל ווארט שוין די „שווארצע מערי״ — דער פאליציי־וואגן.

דא אין דער מלינה איז די געפאר נישטא. זאל דא אריינקומען א „שופא״ און פרעגן — אויף וואס זאל ער פרעגן, אויף א פאס? דא זענען אלע דויטשן, „וואש עכטע״ בערלינער. דא האנדלט מען אויך נישט מיט „לאקשן״ און אויף אן ארבעס־זופ מיט א פעטן חזיר־ביין, אויף א כשר חזיר־פיסל מיט זויערקרויט באדארף מען נישט קיין קופאנען...

דא טרעפן זיך „נאכטפייגל“ צווישן איין שטיקל ארבעט און א צווייטן. דא דערוואַרעמט מען זיך נאכן שטיין שמירה נאך האלבער נאכט. דא ווארט אפּ א וואַרעמער „ברודער“ ביז „זי“ פּאַרטיקט זיך אפּ מיט א „גאַסט“ דרויסן אין א פינסטער ווינקל.

און די שטאַמגעסט, די קוטשערס און די פּאַרמאַנעס, די נאכט־ארבעטער, זאל זיך נאר דא באַווייזן א „שופּא“, וועלן זיי שוין אים נעמען אויף דער האַצקע, אז ער וועט א צענטן פאַרזאָגן . . .

יא, דא קומען אריין געהיים־אַגענטן מיט פאָטאָגראַפיעס אין טאַש צו דערקענען א באַוואוסטן קאַסע־ברעכער . . . דא קומט מען אריין מיט פּאָליציי שפּיר־הינט צו דערשמעקן א רוצח . . . יא, דא רופט מען אן די פּאָליציי, דא טעלעפאָנירט מען צום הויפּטאַמט אויף אלעקסאַנדער־פּלאַץ, אז פּאָליציי זאל „זאַפאַרט“ קומען ווען נאך א מעסער־געשלעג עס ליגט שוין א טויטער אויף דער פּאָדלאָגע . . .

יא, דא קומען נישט אריין קיין אויסלענדער אן פּעסער, קיין יידישער „שאַכער־מאַכער“ מיט לאַקשן און קאָפּאָנען, דא קומען אריין „וואַש־עכטע בערלינער“ — דויטשן.

דא, אין דער מלינה, זיץ איך מיר אן שרעק, א געזיכערטער, איינגעהילט אין אן עמוד־הענן פון ביליקן טאַבאַק־רויך און אין פּאַרע פון קאַכעדיקע ארבעס־זופּן, וואס גייען פון גרויסע, בלעכענע שיסלען — אז מ׳זעט אזא דאַמפנדיקע ארבעס־זופּ און דעם רויט־צעפּאַרעטן קאָפּ געבויגן איבער דער פולער שיסל, און דעם גרויסן, בלעכענעם לעפל, וואס הענגט אויף א קייטעלע אנגעקאַוועט אין איר, און ווי ער, דער לעפל, לויפט מיט א ירגזון אהין און אהער און ווי דאס אויפגעריסענע מויל כאַפּט אים מיט א שלינגענדיקער הנאה, פאַרשטייט מען דעם טייטש פון „נזיד עדשים“ און ס׳ווערט פאַרענטפערט ווי עשיו קומט עפּעס צו פאַרקויפן די בכורה פאר א טעלער מיט ארבעס . . .

דא, אין דעם שאַרפן ביר־ריח און דעם זויערן ארבעס־זופּ גערוך, אן איינגעהילטער אין דעם פרעמדן, פעטלעכן נעפּל אויף די ליפּן אים שפּירנדיק און אין דעם ביטערן פייקע און ציגאַרן־רויך, ביז אין האלז אריין קרעלנדיק, זיץ איך מיר לפני־ולפנים, אינערלעך אין מיר ווי אין א חדר המיוחד ביי אן עק טיש און טו מיר מיין עבודה —

דאס נייע לעבן פאר מיר דא ארום, די ממש מיט די הענט אנצוטאַפּן אַטמאָספערע, די גראָבע געניסערישע קולות, וואס הערן זיך פון דער טאַשע־וואַניע, וואו מ׳צאַפּט דאס ביר פון פּעסער אין די קופּליעס אריין, די זיך באַווייזנדיקע, צעכראַסטעטע פרויען ביי מיין טיש, מיט בליקן פון געשלאָגענע, טרויעריקע הינט, זענען געוואָרן אומבאַוואוסט דאס בילד און דער הילך אין מיין ליד —

וואס נידריקער מען זינקט, אלץ טיפער איז מען מיט גאָט; מ׳שטייט אויף די קני מיטן מינדסטן מענטש און מ׳איז מתפּלל . . . די מענטשן זענען מיר נאָנט געוואָרן אין זייער פאַרלאָזנקייט — דאס איז מסתם די „אוממיטל־

באַרקייט״.

„שיק מיר, מאַמע, דיין תּחינהלע,
דיין טרערן־צעווייקט תּחינהלע,
שיק מיר און זאָג דעם טאַטן נישט״.

דאָס ליד, וואָס הייבט זיך אָן מיט דעם פּערז, האָב איך פּופצן יאָר שפּע־טער — אין יאָר 1936, ביים פאַרלאָזן בערלין, געגומען פאַר מיין לעצטן געדרוקט בוך אין דייטשלאַנד, פאַר אַן הקדמה צו מיינע בעל־שם, רבי נחמן און „גוטע יידן״־פּאָעמעס. דאָס ליד איז געשריבן געוואָרן אין יענעם ווינטער און אין דער רוישיקער נאַכט־קנייפּע ביי „מיין״ עק־טישל.

אויך בנוגע חיונה בין איך געווען נישקשה פאַרזאָרגט; מ׳האָט שוין גע־וואוסט, אַז ביי געלעגנהייטס־אַרבעט בין איך אַ גוטע האַנט, און אַז איך בין שוין אויסגעקאַכט מיט די אַלע פאַרמאַנעס און גרינצייג־פירער, וואָס קומען אָן נאָך איידער דער באַגינען הייבט אָן צו בלישטשען. זיי כאַפּן זיך אַריין דאָ אין דער נאַכט־קנייפּע זיך אַדורכצוּוואַרעמען מיט אַ שאַרפן טרונק, מיט אַ הייסער אַרבעס־זופּ און זיך אַדורכצושרייען איינער מיטן אַנדערן אין דעם רויכיקן און דאַמפּנדיקן נעפּל —

נאָכן באַקומען, פאַר אַ פּאָר וואָכן צוריק, פונם יידישן אַרבעטס־אַמט די באַשעפטיקונג אינם אייזן־סקלאַד — מיך שווער אַריינגעאַרבעט, אָבער נאָך אַ פּאָר טאָג איז אַלץ געגאַנגען כשורה. דער „האָפּ־האָפּ״ ביים אויפהויבן און ביים אַפּלאַדעווען איז געגאַנגען ווי אַ מזמור. וואָלט אַלץ געווען וואויל און גוט, אָבער אַז ס׳איז געקומען פרייטאָג צום אויסצאָלן, האָט דאָס געלט געסטאַיעט קוים ביז מאָנטאָג — ווייל די אַנדערע וואָך זענען די פּופציק מאַרק קוים ווערט געווען פּופציק פּעניג.

די דייטשע אַרבעטער האָבן זיך אַן עצה געגעבן מיט דער אינפלאַציע — ווי נאָר דער מאַן האָט אַהיימגעברענגט דעם לוין, האָט די דייטשע הויז־פרוי ס׳גאַנצע געלט אויסגעגעבן און איינגעקויפט אויף אַ גאַנצער וואָך. איך האָב שוין דינסטאָג, מיט אַלע מיינע געבליבענע פּאַפּירלעך, נישט געהאַט צו באַצאָלן אויף אַ מיטאָג.

מיין צימערל האָב איך שוין געהאַט און דער עיקר אַן אַדרעס. פרייטאָג באַקומענדיק אויסגעצאָלט דעם לוין, האָב איך קודם באַצאָלט דאָס דירה־געלט פאַר דער גאַנצער וואָך. און די לעצטע טעג, ווען ס׳האָט שוין נישט גע־סטאַיעט אויף אַ ריכטיק מיטאָג, האָב איך מיך שוין טאַקע דערנערט מיט די אַרבעס־זופּן פון דער מלינה. אָבער נישט נאָר דאָס און די אַטמאָספערע, צו וועלכער כ׳האָב מיך צוגעוואוינט און ליב באַקומען — נאָר די וואַנצן אין מיין בעט און דאָס גאַנצע טומלדיקע געסל מיט „שטונדן־קאַטירן״ — — און די פרייע שעהן און אין די שלאָפלאָזע נעכט האָב איך מיין מקום מנוחה געפונען אין דער מלינה.

אין אַ פאַרטאָגס נאָך אַ געשלעג, וואָס איז אַרויסגעקומען איבער אַזאַ ליידיקער אַרבעס־שיסל מיט אַן אַנגעקייטלטן, בלעכענעם לעפל, וואָס האָט

זיך פארוואלגערט אויפן טיש און מ׳האט צוריקגעקראגן ביי דער טאשעוואניע א האלבן מארק משכון־געלט, האט א פינסטערער נאכט־פויגל אונטערגעהאקט א זייט ביי א פארמאן, פון א גרויסער לאדונג גרינס. מילא, צו די האלעס צוצופארן וועט ער שוין פאספיעין, אבער די זעק קארטאפל און די גרויסע מייערן־בינטן פון וואגן אראפנעמען?

נאכן געשלעג האט זיך דער לאקאל האלב אויסגעליידיקט. די נאכט־פייגל און די פינסטערע פארשוינען האבן „פארדופטעט" — ווי אין דער ערד איינגעזונקען.

דער בעל־בית און ס׳ביסל פארמאנעס מיט די ביציסקעס פאררוקט אין די ארעמס שטייען ארום מיר: יעבור עלי מה, איך מוז מיט דעם צעשלאגענעם אין דער האלע ארײַן מיטפארן — מ׳קאן אמאל פון אן ארבעט אוועקבלייבן, א מענטש א טובה צו טון. איך וועל שוין געפינען א תירוץ.

מ׳האט דערויף אויסגעטרונקען איינס און נאך איינס און פארביסן בכל לבבך און איך בין ארויף אויפן וואגן.

דערשפירנדיק דעם ריח פון פעלד, פון קארטאפל מיט דער ערד באוואקסן, די רויטע מייערן־בינטן, גרין־צעפלאשעטע, די קילעריבן מיטן הארבלעכן געדוך וואס איז מיר ארײַן אין נאז, און איך האב אויפגעלעבט — דאס גאנצע דארף מיט אלע פעלדער זענען ביי מיר אויבן געווען אויפן וואגן — די שטאט איז פארשוואונדן ביי יעדן שפרונג פון די רעדער אויפן שטייניקן ברוק האט מיין הארץ מיטגעטאנצט. ערשט ארײַנפארנדיק אין דער געוואלדיקער האלע, די בלומען־פארבן, דאס גרינס, דער טומל — כ׳בין צעטומלט געווארן, כ׳בין ארײַן אין א האזארד פון ארבעט.

אין איין שעה בין איך געווען אפגעפערטיקט: אזא זאק קארטאפל נאכן שווערן הייבן די שווערע אייזן־שטאנגען, די שינעס מיט א „האפ־האפ" איז געווען ממש א שפּילכל — אזא זאק קארטאפל האט זיך ארײַנגעפּאסט אין רוקן און מ׳איז געגאנגען מיט אים ווי צו א טאנץ.

דער קרעכצנדיקער האט אנגעקוואלן! געקלאפט מיר אין פּלייצע ארײַן, מיט מיר אין דער „האלע־קנײַפּע" פארטרונקען איינס און נאך איינס, פארביסן און מיר באצאלט אזויפיל, אז ס׳איז געווען די והותר פאר א גאנצן טאג און נאך מיט א שמיצל אריבער.

ס׳איז נאך געווען צייט גענוג צו מיין ארבעט, אבער מיט די פיר גלעזלעך אין מיין קאפּ און דאס רוישיקע פארטאג־לעבן אין דער האלע און די טויזנט ריחות, וואס פאררייסן מיין נאז, און איך האב גענומען שלענדערן, בגילופנדיק, א פרייער מענטש מיט די הענט אין די קעשענעס. צוקומענדיק צום קייזער פרידריך־מוזעאום, בין איך ארײַן און אזוי שלענדערנדיק פון זאאל צו זאאל זענען פעלקער און מדינות געשטאנענען פאר מיינע אויפגעריסענע אויגן אין זייערע שענסטע קאלירן — כ׳האב נישט געטראכט, נישט קיין סך געוואוסט, אבער דער קאפּ איז מיר נאך פרייער געווארן מיט יעדן בילד. און אט איז א באקאנטער, רעמבראנדט—ווי בולט זי שטייט אוועקגעשטעלט אין דער איי־

ביקייט מיט אירע לאשטענדיקע גלידער; ווי דאס סאמעט שנירעלע ארום איר געטאקטן האלז פאלט אריין אזוי שיר־השירימדיק צווישן אירע בריסטן — שני שדיך כשני עפרים! כ׳קאן מיך גארנישט אפרייסן פונם בילד, מיט „די סטא־פעלס״ שטייט גאנץ האלאנד מיר פאר די אויגן — ס׳איז זעקסע אין דער פרי, איך זיץ אונטער א קו און מעלק זי, די סוזאנא — כ׳שפיר די ווארעמקייט אין מיינע פינגער; „אדם ובהמה תושיע אדוני״.

ווען כ׳בין ארויס פון קייזער פרידריך־מוזעאום, איז שוין געווען נאכמי־טאג. כ׳בין אריין צו אשינגערן און עפּעס איבערגעביסן און גענומען ווייטער שלענדערן — ס׳איז די גאנצע וועלט נאר אזא וואונדערלעכע גאלעריע, יעדעם אויסגעצירטע שוי־פענסטער, אזא אויפגעהענגט בילד — יעדן מענטש קוק איך אן מיט אויפגעריסענע אויגן; כ׳קאן מיך גאר נישט זאט אנקוקן!

פון דער פרידריך־שטראסע האב איך מיך ארייגעדרייט אין דער אראַ־ניענבורגער שטראסע און פון דארט וואלטן מיך די פיס מסתם פון אליין ארויפ־געפירט צו לעווינען אין דער אויגוסט־שטראסע אדער אפשר נאך גיכער גאר צו די בראנשטיינס. אבער אין הארץ האט מיר עפּעס א צוק געטון: „גוסטא״! אריבער די גאס און ווייטער געגאנגען. פאר דער גרויסער אראניענבורגער שול בין איך שטיין געבליבן און זע, אז אויבן אויפן ערשטן שטאק איז דא א לעזע־האלע, וואו מ׳קאן לייענען דייטשע, העברייאישע און יידישע ביכער — איך בין ארויף!

הויכע שענק מיט ספרים און ביכער ביי אלע פיר ווענט. אפענע טירן אריין צו אנדערע שטובן פולע מיט ביכער. יידן אין קאפּעליושן, אין קאפּלעך, אין בלויזן קאפּ זיצן ביי טישלעך און קוקן און בלעטערן. ביי דער פאר־צוימונג, וואו דער ביבלאטעקאר זיצט, ליגן אויסגעלייגט א ריי ביכער, מסתם צוריקגעברענגטע. צווישן זיי זע איך א ניי בוך. ס׳איז דאס, וועגן וועלכן שניאור האט אזוי גרויס גערעדט — „די פוילישע וועלדער״ פון יוסף אפּא־טאשו. כ׳האב עס געבעטן און מיך אנידערגעזעצט ביי א טיש. כ׳האב מיך דערין ארייגעלייענט און בין געווען אין דער היים; קיינעם נישט געזעען ארום. גע־מישט א בלעטל נאך א בלעטל — ס׳האט מסתם גענומען שעהן און איך בין אלץ טיפער אריין ווי אין א טיפן, געדיכטן וואלד. פון א קלאפּ אין פלייצע האב איך אויפגעציטערט. כ׳האב אבער געפילט, אז דער קלאפּ איז א פריינט־לעכער, נישט פון אן איבערפאל אינמיטן וואלד. כ׳האב מיך אויסגעדרייט און דער ביבלאטעקאר, וואס האט אויסגעזעען ווי א מרוק, בשעת ער האט מיר געגעבן דעם „זשארגאנישן״ ראמאן, איז געשטאנען הינטער מיר און גע־שמייכלט: „איך שטיי און טראכט, אז א „זשארגאניש״ בוך איז אפנים דאך א ספר... קוקנדיק אויף אייך ווי איר זענט פארטיפט דערין מיט א תשוקה, האב איך ערשט פארשטאנען די מימרא „העושה צדקה בכל עת זהו הקונה ספרים ומשאיל אותם לאחרים״... איר זעט, ס׳איז שוין קיינער נישטא, די ביבלאטעק ווערט איצט שוין געשלאסן. זי איז אבער אפן א גאנצן טאג און אויב איר גיט אן אייער דרעס, קריגט איר ביכער אהיים״.

„איך האב אן אדרעס״! האב איך מיך מיט פרייד אויפגעכאפּט. גענומען דאס בוך אונטערן ארעם מיטאהיימצונעמען און כדי נישט צו באלעמוטשען, אין דער גיך אנגעגעבן מיין אדרעס: „מולאַק־שטראַסע 21״.

„יונגערמאַן״, האט ער זיך צעלאכט, „דאס איז נאך נישט אזוי איינפאך. דאס מוז אונטערגעשריבן ווערן פון הויפּט ביבליאטעקאר, הערר שטערן, און ביי אים איז מולאַק־שטראַסע נאך נישט קיין אדרעס און א זשארגאנישער לייענער נאך נישט קיין לעזער״... ער האט זיך ווידער צעשמייכלט און מיך ליבלעך אנגעקוקט מיט אפּאר היימישע תלמיד־חכם אויגן: „איר געפעלט מיר, יונגערמאַן, איך האב קיין רעכט דאס בוך אייך אוועקצונעמען... ווייסט איר וואס, איך וועל עס פארשרייבן אויף מיין נאמען און איך וועל עס אייך בארגן״. ער צעלאכט זיך מיט הנאה: „ווען דער שטערן זאל דאס וויסן, פארליר איך דעם פּאסטן... כ׳וואלט אייגנטלעך מיט אייך גענוואלט כאפּן א שמועס. מה שמך און פונוואנען איז א ייד און וואס טוט אזא איינער ווי איר?... פון די סעמינאריסטן אדער די סטודענטלעך זענט איר דאך נישט... נאר כ׳וויל נישט איבעררייסן אייער תשוקה. גייט אין אייער מולאַק־שטראַסע 21 און לייענט ווייטער, און מארגן נאך צען אזייגער מעלדעט אייך ביי מיר און איך וועל שוין אלע פארמאליטעטן דערליידיקן... דער שטערן אז ער האט פאר זיך אן „אסט־יודע״, קאן זיין א רשע״...

איך בין נישט געגאנגען אויף מיין צימערל, אין דער מולאַק־שטראַסע. איך בין דירעקט אריין אין דער מלינה און מיך געזעצט ביי מיין עק טיש לפני־ולפנים אן ארומגעהלטער אינם עמוד־הענן און אן איבעררייס געלייענט און געלייענט.

איך בין שוין אויך צומארגנס נישט געגאנגען צו מיין ארבעט. אויף אן ארבעס־זופּ מיט א לחמא עניא מיט מארגארינע איז נאך איבערגעבליבן פון דער נעכטיקער שעה ארבעט און פארן צוריקבאקומען דאס משכון־געלט פאר דער שיסל מיטן לעפל איז געווען א קופּעל ביר... און צומארגנס און אויפן דריטן טאג איז דער זעלבער פארמאן ווידער געקומען און אודך — ארויף אויפן וואגן און אי איך האב א הנאה פון דער שעה־ארבעט און אי כ׳האב דעם טאג אדורכצולעבן.

עפּעס פעלן מיר חדשים פון יענעם ווינטער, און אפשר איז דער תהום אזוי טיף, אז דער שוואכער זכרון האט דאך כוח זיי אריבערצושפּרינגען — צי מוז מען אויף דער עלטער זיך באווייזן וואס פאר א כוח־גברא מ׳האט געהאט ווען מ׳איז יונג געווען! וואס פארענע וואזשנע וואנדוירים מ׳האט באוויזן... — מילא, פעלן מיר אפּאר חדשים; ביי אזא לעבן איז נאר גרויס וואונדער, אז ס׳גאנצע לעבן איז נישט פארלוירן געגאנגען.

אבער אינגאנצן פארלוירן געגאנגען זענען זיי נישט. אין מיין בוך, „און דו ביסט גאט״, געדרוקט אין לייפּציג, ווינטער 1924, איז אין מאנכע לידער אסך פעסט געהאלטן געווארן. דעמאלט איז מיר אפילו גענוג געווען דאס בלויזע פעסט האלטן א ליד אין קאפּ, אז איין בילד דערפון זאל מיר בלייבן אין די